

MINISTRY OF ITAUKEI AFFAIRS

MINISTRY OF ITAUKEI AFFAIRS
ITAUKEI TRUST FUNDS COMPLEX
87 QUEEN ELIZABETH DRIVE, SUVA
P.O.BOX 2100, GOVERNMENT BUILDING, SUVA, FIJI.

TELEPHONE: (679) 3100 909

FAX: (679) 3317 077

iKa12 ni Seviteba, 2017

CAU NI TABACAKAKA ITAUKEI

Ena macawa sa oti, eda rogoca tiko kina na italanoa ni nona tei uvi o Jone Madrai na turaga ni Burenitu mai Nalawa, Ra. E sa tea rawa e 56 000 na itei ni uvi, qo na ivurevure levu ni nodratou bula vakavuvale. Qo tale ga na vanua e tatadra kina na Tabacakakaka iTaukei me baleti keda, me sautu na vanua ka rawati na Viti vinaka. Ni wiliwili sara yani.

Daunitaro (DT): Sa rauta naita, mera vakatoka na noda qase ni uvi e keda kakana vakaturaga.

Jone Madrai (JM): E dina taucoko, e vakaturaga dina o koya. Au sa vakadinadinataka ni itei oqo e sega ni vaka tale e dua na itei, e duatani o koya. O koya e rawa ni vorata na draki. O au mada ga, ni oti o *Winston*, au sa gole sobu mai meu mai raica noqu vale, tarava au ciciva na loga ni uvi meu raica wale ga. Na gauna au raica kina, era davo tu ga i ra, e sega sara ga ni bau dua e tacavu se vukataki. Au sa qoroqoro vakalevu, au vakabauta ni dua tani na kawatamata o keda na kawa itaukei. E dua tani tale ga na mataqali itei e solia vei keda na Kalou, e *very special*, au rawa ni cavuta na vosa ya. Ia, eda guilecava tiko ka vakawalena tiko na tamata. E dua na itei qo e rawa ni vorata na cagi, e rawa tale ga ni da kana tiko me vula ono ni oti na cagi.

DT: Sa vica na logana oni sa tea oti me yacova mai na kena oqo?

JM: Vinaka saka vakalevu, au sa tea tiko oqo e ono na eka ni loga uvi. Matai ni gauna au tea tiko kina mai i cake, e vica toka ga na *chain*, au a tekivu toka ga mai kina. Au sa mani vakalevutaka toka vakalailai kina veimama na eka, me yacova mai na siga nikua, qo na ika6 ni yabaki, me vaka niu a cavuta toka, au a tekivu mai na veimama ni taga masima se vaka beka e dua na ketekete lailai. Qo na ikaono ni yabaki ni noqu raica toka na itei oqo. Au vakatabuya vei iratou na noqu lewenivuvale, me keitou kua ni kana uvi me tolu na yabaki, qori na ituvatuva au a cakava. Na veika kece au tea, me keitou kakua ni kania e dua na ka, me keitou maroroya mada na itei qo, me veisau mada na ivakarau ni neitou teitei, baleta ni sega ni rawa ni keitou cakava tiko ga edua na itei ka me keitou lusi tiko kina, me sa tovolei mada na itei qo. Keitou sa mani tovolea mai cake, karua ni kena ilakolako i ra qo, ko tiko i yasana ya sa rua na eka, katolu, ikava ya, kena ikalima na buca levu ira qo, au sa mai yacova kina ena yabaki sa oti e tolusagavulu na itei. O ya na vanua au toso tiko mai kina. Me qai ikaono ni yabaki ni noqu teitei, ena gauna mada ga qo, au sa tea rawa e 56,000 na itei ni uvi. E tekivu qo ka lai cabe ena muana kadua. Sa keirau gole tale mai i yasana qo kei na luvequ ka laurai mai e vica na gone me ratou mai biu kau, baleta ni keirau vakila tiko, ena loma ga ni va kina lima na macawa sa na tekivu kadre na uvi. Na takete ga ena yabaki oqo, meu tea rawa e 50,000 kina 60,000 na itei ni uvi.

SAT: A lai vosa tiko ena veibose ni Yasana na iVukevuke ni Vunivola ni Lotu Wesele o Talatala Talatala Ili Vunisuwai, a vakaraitaka ni noda kaukauwa na itaukei e tiko ga ena qeteqete ni ligada. Kevaka eda na sega ni cakava rawa kina e dua n aka, eda na eda na bobula ga ena noda dela ni vanua. A cava na nomuni rai ena ivakamacala o ya?

JM: Au vakabauta niu duavata tiko kei na tuakaqu oqori na turaga iTalatala. E kerei me daru lako ga vakalailai ena iVolatabu, e tukuna na Kalou vei Mosese ena gauna me lai sereki ira mai kina na Isireli, a tarogi Mosese "Mosese, na cava e tiko oqori e ligamu?" Qai tukuna o Mosese ni kau, na ititoko. Ko sara ga na ka qori ena sereki ira na noqu tamata. Au vakabauta kevaka au kauta vata mai na vosa ya vata kei na nona vosa na

turaga iTalatala, rawa ni semati vata ena vuku ni noda bula na itaukei ena siga nikua e Viti, qo saka ga na noda ivurevure. Au vakabauta saka tiko, ni ka ga e tiko e ligada, na noda ivurevure, ko qo me da taura vakavinaka, de na qai lako tani mai ligada na ivurevure qo baleta ni levu na ka e noda sa vaka e yali me vaka ga na duna, ena kabi tu ga i ligada na kena ko sisisi ka dolo laivi na veika taucoko mai na ligada. Ena sega ni rawa ni tarova oqori baleta na veisau ni gauna sa lako tiko qo, vakavo ga kevaka eda vakadeitaki keda. Na veivoli taucoko sa vaka era curuma tiko mai na wekada eda bula veimaliwai e Viti. Sa ra tekivu mera tara mai na noda ivoli. Na rai ga au raica tiko ena veisiga taucoko, kevaka ga e sega ni kawai vakalevu na matanitu ena vuku ni tei qo, ena toso tani mai ligada mera tara o ira qo baleta o ira e tu vei ira na kaukauwa vakailavo, ko na ivurevure dina e noda. Ia, kevaka eda na sega ni qaqarauni kina, o ira qo na mai tara. Au sa vakavinavinaka vakalevu ni sa lako tiko mai na valenivolavola nikua, ni rawa nida mai veitalanoa tiko vakaveiwekani baleta me wasei na gaunisala eda rawa ni maroroya kina na noda ivurevure nikua. Ni raica toka mada ga qo na tavioka sa ra vakauta i vanuatani, na ka taucoko e noda sa ra vakauta. O au madaga, au sa leqataka tiko baleta au sa tukuna tiko vei iratou e vale, kevaka e rawa ni vakatara na matanitu, me tou teivaka ga tou volitaka tale ga. Me kua tale ni dua e tiko e loma me mai tara na ka e noda. Ena gauna mada ga qo, au sa sogota tiko na itei vei ira na tani. Au vinakata tiko na Tabacakacaka iTaukei mada ga me wasea vei keda na lewenivanua, baleta o ira sa ra raica tiko mai na cava au sa cakava tiko ena gauna oqo. Au nuitaka ni na vakavure vakasama na veika au sa cavuta qo.

Ena qai kuri tale yani....